

Хюстън Смит

СВЕТОВНИТЕ РЕЛИГИИ

ВЕЛИКИТЕ ТРАДИЦИИ НА МЪДРОСТТА

София, 2019

ПРЕВОДЪТ Е НАПРАВЕН ПО ИЗДАНИЕТО

Huston Smith

THE WORLD'S RELIGIONS

OUR GREAT WISDOM TRADITIONS

Published by arrangement with HarperOne,
an imprint of HarperCollins Publishers.

Copyright © 1991 by Huston Smith

All rights reserved

© Издателство „Изток-Запад“, 2019

Всички права на български език запазени. Нито една част от тази книга не може да бъде възпроизвеждана или предавана под каквато и да е форма и по какъвто и да било начин без изричното съгласие на издателство „Изток-Запад“.

© Светла Христова, превод, 2019

© Деница Трифонова, оформление на корицата, 2019

ISBN 978-619-01-0444-5 (мека)

ISBN 978-619-01-0445-2 (твърда)

ХЮСТЪН СМИТ

СВЕТОВНИТЕ РЕЛИГИИ

великите традиции
на мъдростта

Превод от английски
Светла Христова

На Алис Лонгдън Смит
и
Уесли Морланд Смит,
мисионери в Китай в продължение
на четирийсет и една години

昊 欲 生 蓼
天 报 我 莪
罔 深 劬 父
極 息 劳 母

Когато съзирам свещеното ляо уо^А, мислите ми се завръщат
към онези, които са ме създали, отгледали и сега са уморени.
Бих им се отплатил за щедростта им,
но тя е като небето – недостижима.

---

^А Вид трева, която символизира родителството. – Б.а.

СЪДЪРЖАНИЕ

ПРЕДГОВОР	13
УВОД КЪМ ВТОРОТО ИЗДАНИЕ.....	17
УВОД КЪМ ЮБИЛЕЙНОТО ПЕТДЕСЕТГОДИШНО ИЗДАНИЕ.....	19
ПРИЗНАТЕЛНОСТ	21
I ОТПРАВНА ТОЧКА	25
II ИНДУИЗЪМ	39
Какво искат хората.....	40
Какво искат хората в действителност.....	48
Отвъдното вътре в нас.....	51
Четири пътеки към целта	56
Пътят към Бог чрез знанието.....	59
Пътят към Бог чрез любовта	63
Пътят към Бог чрез работа	69
Пътят към Бог чрез психофизически упражнения	75
Житейските етапи.....	85
Обществените статуси.....	91
„Ти, пред Когото всички слова отстъпват“	97
Да достигнеш зрялост във вселената	101
Светът – добре дошъл и сбогом	107
Много пътища към един и същ връх	113
Приложение относно сикхизма	116
Препоръки за допълнително четене	119

III БУДИЗЪМ	121
Човекът, който се пробуди.....	121
Безмълвният мъдрец	128
Светецът бунтар	133
Четирите благородни истини	141
Осемстепенният път.....	146
Основни будистки понятия.....	157
Големият и малкият сал.....	166
Тайната на цветето	176
Диамантената мълния	190
Метафората на прекосяването	195
Сливането на будизма и индуизма в Индия.....	199
Препоръки за допълнително четене.....	201
IV КОНФУЦИАНСТВО.....	203
Първият учител.....	203
Проблемът, с който се сблъскал Конфуций	209
Алтернативни решения	213
Решението на Конфуций.....	218
Съдържанието на съзнателната традиция.....	225
Конфуцианската програма	235
Етика или религия?	238
Влияние върху Китай.....	243
Препоръки за допълнително четене.....	251
V ДАОИЗЪМ	253
Старият учител.....	253
Трите значения на <i>дао</i>	255
Три подхода към силата и произтичащите от това даоизми.....	257
Действената сила: философският даоизъм	257
Увеличената сила: даоистка здравна култура и йога.....	259
Опосредстваната сила: религиозният даоизъм	264
Смесването на силите	266
Съзидателен покой	267
Други даоистки ценности.....	272
Заключение	280
Препоръки за допълнително четене.....	281

VI Ислям	283
Исторически контекст.....	284
Печатът на пророците.....	285
Преселението, довело до победа.....	291
Неизменното чудо.....	294
Основни богословски идеи.....	300
Петте стълба.....	308
Социални учения.....	314
Суфизмът.....	326
Накъде отива ислямът?.....	337
Препоръки за допълнително четене.....	339
VII Юдаизъм	341
Търсене на смисъл в Бога.....	343
Търсене на смисъл в творението.....	347
Търсене на смисъл в човешкото съществуване.....	351
Търсене на смисъл в историята.....	355
Търсене на смисъл в нравствеността.....	359
Търсене на смисъл в справедливостта.....	362
Търсене на смисъл в страданието.....	367
Търсене на смисъл в месианството.....	371
Освещаването на живота.....	375
Откровение.....	380
Избраният народ.....	384
Израел.....	388
Препоръки за допълнително четене.....	394
VIII Християнство	395
Историческият Иисус.....	395
Христос в религията.....	403
Крайт и началото.....	410
Благовестието.....	411
Мистичното Тяло на Христос.....	418
Съзнанието на Църквата.....	422
Римокатолицизмът.....	431
Източното православие.....	438
Протестантството.....	443
Препоръки за допълнително четене.....	451

IX ПЪРВОБИТНИ РЕЛИГИИ	453
Австралийският опит	454
Оралност, място и време	456
Първобитният свят	464
Символичното мислене	468
Заключение	472
Препоръки за допълнително четене	474
X ЗАКЛЮЧИТЕЛЕН ПРЕГЛЕД	475
Връзката между религиите	475
Традициите на мъдростта	477
Вслушването	482
БЕЛЕЖКИ	485
ПОКАЗАЛЕЦ	503
ЗА АВТОРА	511

... животът на религията като цяло е най-важната дейност на човечеството.

Уилям Джеймс

Същината на образованието е да бъде религиозно.

Алфред Норт Уайтхед

Нужни са ни куражът и склонността да търсим съвет и да извличаме полза от „традициите на човешката мъдрост“.

Е.Ф. Шумахер

През 1970 г. писах за „посттрадиционен свят“. Днес смятам, че светът съществува единствено благодарение на живите традиции.

Робърт Н. Бела

ПРЕДГОВОР

Предното издание на тази книга носи духа на четирийсетгодишен юбилей и създава у мен особено настроение. Ако се намирах на молитвено събрание на Петдесятната църква (като дете съм присъствал на няколко такива в Мисури и Арканзас), щях да стана на крака и да свидетелствам. Известен ни е типичният формат на тези свидетелства, който се състои от три части. Първа част: „Бях стигнал дъното като никоой друг.“ Втора част: „А вижте ме сега!“, изречено с ослепителна усмивка и изправена стойка, излъчваща увереност и самоуважение. И накрая, ключовата реплика: „Но заслугата не е моя! Всичко дойде Свише.“ Частта, свързана с това „Свише“, ще запазя за себе си, но приветствам възможността да опиша частта, която „не е моя заслуга“.

Ако от канала „Сейнт Луис“, който впоследствие прерасна в телевизионната мрежа Пи Би Ес, не ме бяха помолили да създам телевизионен сериал за световните религии, едва ли щях да напиша някога книга по темата. Изнасях лекции по тези религии, но относно писането имах други приоритети. Откликът на зрителите на този сериал промени приоритетите ми. Щрак! Инициативата не беше моя.

Дори ако с течение на времето бях написал книга по темата, тя щеше да се различава от настоящата книга. Щеше да е под формата на стандартен наръчник с обичайната публика и да е във фокуса на вниманието за обичайния срок, характерен за този жанр. Но първата „чернова“ на моята книга беше предназначена за телевизионна аудитория и режисьорът на сериала дори за миг не допусна да забравя този факт. Това не е класна стая, която слушателите не могат да напуснат, постоянно ми напомняше той. Ако изгубиш вниманието им за трийсет секунди, те ще превключат

на друг канал и няма да можеш да ги спечелиш отново. Изтъквай доводи, ако се налага – ти си преподавател и трябва да излагаш доводи. *Но ги илюстрирай веднага* – с някакъв пример, анекдот, стих, за да свържеш довода си с нещо, към което публиката ти може да прояви съпричастност. Този съвет – който в тогавашния момент звучеше по-скоро като заповед – изигра решаваща роля. Има множество книги за световните религии, които посвоему са по-добри от моята. Но ако те не се радват на такава аудитория, то е само защото не са възникнали от телевизионен сериал с тъй безопасно мъдър режисьор като Мейо Саймън. Цяло чудо е, че останахме близки приятели след всички тези години, при положение че унищожителните му оценки на генералните репетиции на моите предавания още кънтят в ушите ми. „Не ми изглежда особено животрептящо“ – казваше той за написаното на дъската за чертане. Щрак! Заслугата не е моя.

Ако не бе възникнало феминисткото движение – което не е моя заслуга въпреки подстрекателствата на жена ми, – „Религии-те на човека“ (както първоначално бе озаглавена книгата) никога нямаше да бъде пренаписана с отчитане на изискванията за полава неутралност на езика и премахване на пояснението „човек“^А от заглавието. Важна последица от тази преработка бе възможността да добавя към текста неща, които бях научил за трийсетте години допълнително преподаване. Особено съм щастлив, че няма да си отида от този свят, оставяйки след себе си книга за религиите, в която са пропуснати най-ранните устни племенни елементи.

Ако управителите на „Лабиринт Пъблишинг“ в Лондон и „Харпър Сан Франсиско“ не бяха решили, че е назрял моментът за книга за световното религиозно изкуство и не ме бяха помолили да съкратя „Световните религии“, за да предоставя съпътстващия текст, илюстрираното издание нямаше да се появи на бял свят. И този път заслугата не беше моя.

И най-сетне, без внимателните грижи, които книгата получаваше от издателство „Харпър Колинс“ на всеки етап от своята

---

^А Става дума за тенденцията да се избягва генеричната употреба на думата *man/men* (мъж, човек/мъже, хора) в английския език. (Всички бележки под линия са на преводача, а бележките в края на книгата – на автора.)

одисея, щастливият случай да се отбележи четирийсетгодишният ѝ юбилей с ново издание едва ли щеше да се състои. Неотдавна, преглеждайки стари документи, попаднах на писмо, написано през 1958 г. от издателката Вирджиния Хайлу при първото публикуване на книгата. Най-добре мога да опиша тези усърдни грижи, като цитирам последните редове от писмото:

Това лято препрочетох книгата Ви няколко пъти. Сигурна съм, че когато остарееете, ще погледнете назад към нейния автор с много обич, уважение и възхита.

Така и правя, като помня неотклонно, че всичко това „не е моя заслуга“.

Хюстън Смит
Бъркли, Калифорния
Декември 1998 г.